Poste Restante

Medlemsblad för
Nils Ferlin-Sällskapet
Nr 2 1977

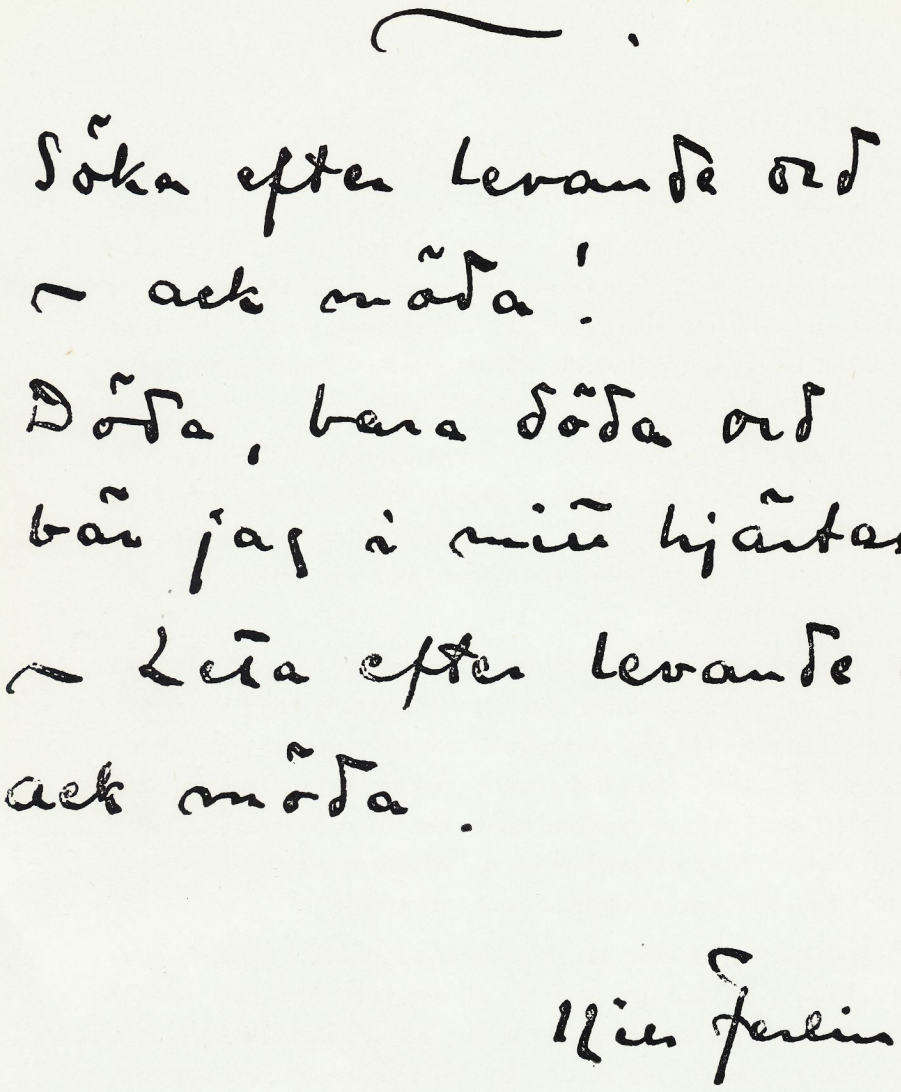

Ur "På källaren Fimmelstången" (Från mitt ekorrhjul) som inleds med raderna

På källaren Fimmelstången satt Lasse
Lucidor med sina vänner och slöade.
Sjung Lucidor, sade vännerna.
Då sjöng Lucidor:

Omslagsbilden: foto *Manfred Wiese*. Ur Norrtelje Tidning-Roslagens Tidnings arkiv.

Kära poesivän!

Smålands himmel står hög och blå ovanför mig och det är nästan högsommarvärme i luften fast det är september. Jag står på vedbacken nere i mitt Fridhem i Lönneberga (du vet att det ligger i Småland?) och klyver ved. Borta bland vinbärsbuskarna väsnas koltrastarna, svetten lackar på min panna, det luktar sött och starkt från högen med den huggna veden, jag står nära livet och poesin och är vän med båda.

För en stund går det lätt att glömma världens elände och Sveriges nöd, världsdepressionens hotfulla ansikte, lågkonjunkturens snåla och kalla blåst och alla massmediarapporter som envist och ihållande talar om företagsnedläggelser och driftsinskränkningar, jobb som måste bort och företag som är på fallrepet.

Ja, världen går på skruvar och Sverige, säger man, har fått Engelska sjukan. Då är det roligt att kunna säga att vår förening lever starkt och förhoppningsfullt och med den ekonomiska hälsans rosor på sina kinder. Tack vare alla er som så troget och givmilt (fast ni får ju något för slanten, eller hur?) betalar in er medlemsavgift har vi en ekonomi som tillåter oss att alltjämt, trots alla prishöjningar, både ge ut två nummer av vår tidskrift och, med oförändrat belopp, dela ut vårt pris.

Årets pris går till Axel Liffner, en man som jag tycker i alldeles osedvanlig utsträckning är värd det, både för all den poesi han gjort och för allt det han gjort för poesin. Hans dikt är inte lätt och insmickrande, men den har en ovanlig substans och en moralisk hållning som är både uppfordrande och tröstande.

Kom och var med när vi delar ut priset till honom! Han är värd all hyllning och du får själv, det kan jag försäkra, en trevlig kväll!

Med poetisk hälning

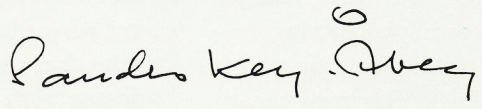

"INÖVELSE I VERKLIGHETEN"

Ur ett samtal med Axel Liffner

av Matts Rying

Jag minns en författarafton våren 1947. Axel Liffner var en av de uppträdande författarna, och han läste ur "Opus 0,09", som alldeles nyss hade kommit ut. Bokens titel förklarade han med att en poet i bästa fall ger 10 procent av sig själv i sin dikt — och detta var inte riktigt bästa fall. Och han hävdade att han hade skrivit sin bok istället för att begå självmord. Det kunde tyckas som en något makaber teatralisk gest mot publiken; somliga lär ha uppfattat den som en rätt fräck reklamgrej, ett försök av författaren att hölja sig själv och sin bok i en lockande mytslöja.

Men dikterna skingrade alla sådana misstankar. "Opus 0,09" var verkligen en självmordsbok — i så allvarlig grad att du, Axel Liffner, fortfarande lär ha svårt att läsa den? Han svarar spontant:

— O ja. Jag minns att Gunnar Ekelöf en gång skrev om sin diktsamling "Sorgen och stjärnan", som han privat hade döpt till SOS, att den kunde han inte ta sig igenom utan att hälla i sig en flaska portvin.

För att jag skulle kunna läsa igenom hela "Opus 0,09" skulle jag nog behöva tratta i mig en hel flaska konjak, och det måste allt vara en ganska mild och god konjak.

Det betyder inte att jag ångrar den boken. Att skriva den hjälpte mig att se klarade på mig själv. Och ett och annat i den har tydligen också hulpit andra; det har jag fått bevis för.

Men Liffner skrev inte av sig sin dödslängtan med "Opus 0,09"; den finns kvar i hans andra diktsamling "Semikolon" och den tränger fram också i de senare samlingarna. Jag frågade honom om han, trots sina många besvärjande dikter om kärlek och medmänsklighet och "ett innerligt, pliktfullt vemod", finner livet så föga värt att leva att han gärna skulle lämna det?

Med den frågan anknyter jag till ett samtal som vi hade för någon tid sedan.

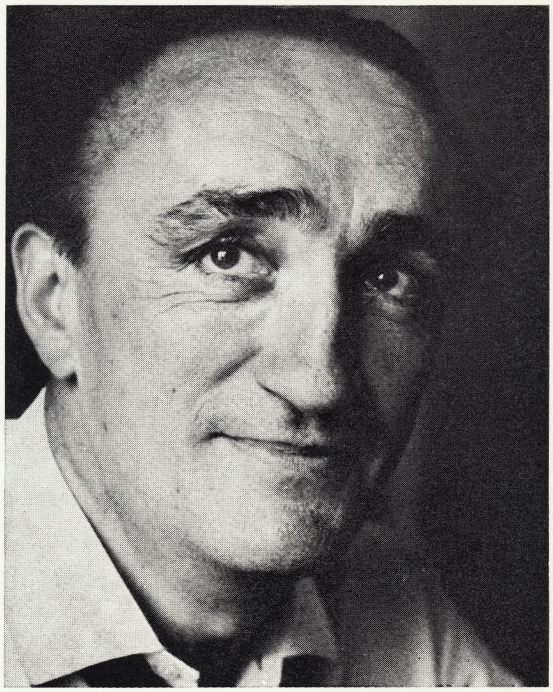

Foto: *Lütfi Özkök*

— Och då sa jag, svarar han, om jag minns rätt ungefär så här: Livet är ingenting att ha. Jag vill, innerst inne, ingenting hellre än att bli befriad från det.

Visst har jag upplevt — och upplever — underbara stunder, med en underbar mänska, med underbara texter, med underbar natur. Och jag kan ha *förfärligt* roligt tillsammans med medmänskor som har det bra —i alla fall bra just då.

Men det finns — och här talar jag givetvis bara för mig själv — inte så många lyckostunder på jorden att de uppväger all den olycka, som drar fram över mänskligheten, all den olycka, som drabbar *så många* mänskor.

Mänskors liv är — i stort, de må vara medvetna om det eller inte — förnedrande. Det är förfärligt. Varför ska vi slå vakt om det? Ändå skrev Axel Liffner redan i "Semikolon" denna dikt:

Att söka
ord för kärlek — att förstå.
Ingen sprängfylld, knoppande vår
ingen lättjefull sommar
är då. — Man söker.
Hösten är kärlekens tid. Med astrar.
Vintern är prövningens tid. Sotstänkt.
Det är kallt; det är sent och mörkt.
—
Ord som borrar
som blommor
som sång.
Att söka
endast liv: tid och mod
till en smekning
Ett innerligt, pliktfullt vemod.

Detta är ett tema som går igen i alla de följande samlingarna — och det skymtade förresten redan i "Opus 0,09". Är det en viljemässig besvärjelse av dödsdriften?

— Jaaa, jaa, funderar han. Man kan säga att det är en viljemässig besvärjelse av dödsdriften.

Men man kan också säga så här: eftersom jag är en dålig självmördare, som envist går kvar här bland mina medmänniskor, som inte har bett om att få mitt sällskap, så måste jag ju göra det bästa av situationen. Jag måste lära mig att älska dem, så som jag inte kan älska mig själv.

Det är ofta lätt gjort. För jag tycker gärna väldigt mycket om dessa medmänskor, som — och nu säger jag någonting fort och oartikulerat, så att de inte ska minnas det — inte begriper att det vore bättre att inte finnas till.

— — —

Om vi återgår till din debut, säger jag, så får den väl, hur personlig den än är, betraktas som en 40-talistisk diktbok: den kom ju under 40-talismens högflod. Vad betydde då den så kallade 40-talismen och dess förgrundsgestalter för dig?

— Kort sagt, svarar Liffner, betydde 40-talismen för mig: kamratskap och — energikälla. Antingen jag jobbade på Spårvägens förråd — efter att ha varit busskonduktör — och från klockan 7 på morgonen expedierade bult och skruv och flytande tvål och glödlampor och sämskskinn och långjärn (långjärnet var värst, särskilt på vintern, när man fick gå ut i snön och kylan och leta rätt på 1 1/4 tum—3/8 och med en jättelik järnsax knipsa av en lagom stor bit). Antingen jag gjorde det, eller sopade hallarna, eller någonting annat, så visste jag — eller kunde hoppas på — att i kväll kommer Lars Ahlin, Olov Jonason, Arne Jones, Erik Lindegren, Karl Vennberg, Ragnar Thoursie och andra — och de kom inte med rekvisitionsblanketter.

Utan med synpunkter. På de mest skilda ting och tankar. Cigarrettkuponger, motböcker, litteratur som bara fanns på British Council, på medmänskliga förhållanden — och *politik*.

— — —

Jobbet på Aftonbladets kultursida, undrar jag, som kritiker och redigerare och medarbetare på Innerspalten — hur upplever du det? Främst som stimulans? Eller som en hämsko på din lyriska produktivitet?

— Jag älskar mitt jobb, som jag har förmånen att få göra tillsammans med goda kamrater. Det är klart att jag märker att jag inte är lika effektiv som jag var tidigare. Och det känns ganska hemskt, det kan jag försäkra. Men det är ju, lyckligtvis, så att också åldringar, med nedsatt kapacitet, får finnas här och var. De har ju en massa erfarenhet som kan tas tillvara.

Nej, min dagliga verksamhet, försörjningsbiten, känner jag inte som någon hämsko på min lyriska produktivitet. Den är inte större än att jag orkar med bredvid. Däremot ger det dagliga arbetet — och resorna, som jag inte kan avstå ifrån — stoff nog till det jag vill säga i diktens form.

Han går ut i köket och lagar till en måltid. Han steker kött och blandar en sallad med tomater, oliver, fårost. Han gör det med stillsam, kärleksfull omsorg: skall nu livet levas, så skall det levas med kärleksfull omsorg, allra minst får vardagligheterna förfuskas.

Jag funderar vidare över hans diktning. Liffner har själv talat om "Semikolon", samlingen från 51, som ett försök att fly in i kärleken

till mänskan, och till döden, och om nästa bok, "Glanslöst", från 56, har han sagt att den i sin rätt svårtillgängliga lapidarstil innehåller försök att närma sig vardagen. Där återfinns dikten "Älska nästan".

Om ock den älskade är fjärran
Oberörbar

Omätbar
Är livets fordran
Att kärlek kopieras

Din älskade begär ej kärlek
Blott beredskap

Så lägg din kärlek ömt
I lögnens händer
Att den må välsignas

Din älskade är fjärran
Bortom kärlekslust

Men dagen är fylld av överflöd
och hunger

Vardagsmåttfullt
I välsignad lögn
I livet räcka
Nästan
En gåva

"Frivaro", som kom 1962, har Liffner själv betecknat som ett slags "inövelse i verkligheten", och hans nästa samling, "Vardagsbilder", 1969, är, som titeln berättar, ännu ett steg längre in i den vardagliga gemenskapen. Där finns en liten dikt som heter "Hemmavid", som säger rätt mycket.

Sjöar, många sjöar, har en storlek
som oceaner sällan når upp till
— för den som bor och är nära.

Och "Baobab" från 1975 består, som undertiteln anger, av "vardagsbilder och röster från Västafrika". Från sina privata plågor har Axel Liffner nått ut till världens kval och katastrofer.

Vad ligger bakom den förändrade inriktningen och livssynen? Erfarenheterna från de många årens vardagsslit? De många resorna i Europa och Amerika och Asien och Afrika — har de betytt mycket? Eller är det mer en medvetet viljemässig förändring av din livsinställning, Axel Liffner?

Den höga breda pannan och de melankoliska bruna ögonen är fundersamma. Han svarar sakta:

— Vad jag har sett och vad jag har upplevt i blod och nerver har givetvis påverkat mitt sätt att skriva; det är ju detsamma som min livsinställning.

När jag hade sett nöden på en del håll i Europa, och nöden i Egyptens slum, och nöden i Mexikos slum — det finns bara några stenkast från den stora kristliga katedralen — då trodde jag att jag hade sett all världens elände. Men så kom jag till Indien, och då förstod jag att vi i västerlandet ingenting förstått. Vad jag *dagligen* såg där var så fruktansvärt, så hemskt, att det behövdes sedan bara att någon nämnde ordet Indien så fick jag frossbrytningar.

Det är för mig obegripligt — men också beundransvärt — att mänskor kan åka dit gång på gång och skriva om hur medmänskor — för de är ju ändå medmänskor — verkligen har det.

Varför måste de leva? På det sättet? Är det något att stå efter? Är livet så heligt? Och vem har i så fall bestämt helighetens gränser? Det är frågor jag inte begriper.

Som ett kort svar på din fråga: jag har kommit fram till att det mänskliga livet är — i de flesta fall — omänskligt. Så att man måste skrika ut sin protest.

— — —

I en "Utfrågning" av sig själv i "Vardagsbilder" svarar Liffner på frågan vad han hoppas av framtiden så här: "Att den, åtminstone för människans del, inte kommer att finnas. Från och med nu."

Är det så att du överför din egen dödsdrift på mänskligheten i stort? Eller har du den uppfattningen att mänskorna i allmänhet vill att det hela ska ta slut? En bättre värld törs du inte tro på?

— Det är riktigt uppfattat: jag tror inte på en bättre värld. Och eftersom den som finns är så illa organiserad — och det finns så lite realistisk *god vilja* — så tror jag att vi lång-

CHARON

av Bert Axel Westerström

Ibland jag tänker på Charon
och hans färja på brusande älv.
Ibland jag känner att Charon
kunde vara jag själv,
då skulle jag säga till själar
som väntar vid strand:
Ni färdas som trälar
från land till land.
Kom låt oss trotsa strömmen
och styra härifrån,
förverkliga frihetsdrömmen
och fly från Acheron.
Floden mynnar i havet,
som heter oändlighet,
där ingen ställer kravet,
att allt skall vara förgänglighet.

---

samt, alltför långsamt, går mot en katastrof. Så jag föredrar ett raskt slut på hela affären. De flesta mänskor skulle vinna på att mänskligheten försvann.

Du säger att jag överför min egen dödsdrift på mänskligheten. Det är kanske rätt.

Men kan du uppbåda ett enda argument för att mänskligheten — där största delen har det så fruktansvärt hemskt — ska behöva fortsätta att ha det på det här sättet.

Jag tror inte på en bättre värld — för de många mänskorna.

Dikten, säger jag då. Varför skriver du dikter i denna ohjälpliga värld? Den måste ändå betyda något viktigt för dig? En metod att nå insikt om dig själv och andra? Ett sätt att kommunicera? Ett försök att påverka dina läsare?

Han ler lite.

— Varför jag skriver dikt, i sällsynta fall. Ja, det är givetvis för att nå insikt om mig själv och andra. Man skärper sig ju när man ska skriva. Kommunikationsteorin — den vill man ju gärna tro på. Och det händer att ens fåtal läsare ger sig till känna. Håller med, eller bråkar och bär sig åt.

Att man skulle påverka — det är väl en för stor tanke. Fast jag vet ju att vad andra tänkt har påverkat mig.

Vad jag vill med mitt skrivande, det är, nutilldags, information — och stimulans till tankeverksamhet.

Ur Matts Ryings kommande bok "Tungomål"

"MAY I OFFER YOU SOME FLOWERS"

Några Ferlin-tolkningar till främmande språk

av JENNY WESTERSTRÖM

Ferlin hör till de poeter, vars dikter är mycket svåra att översätta. Det är Ferlins korta, sinnrikt enkla, rytmiska och ofta rikt rimmade verser, som det krävs stor skicklighet att uttrycka på ett främmande språk. Till språk, vars struktur allt för mycket skiljer sig från vårt eget språk, är det i det närmaste omöjligt att översätta Ferlins dikter, åtminstone om översättaren har ambitionen att bibehålla rytm, rim och strofer i en "ferlinsk anda". Ytterligare skicklighet och möda krävs, om tolkaren vill få fram en sångbar text.

Somliga Ferlindikter är t.o.m. oöversättliga, nämligen de dikter, som kräver en viss kunskap om svenska psalmer, barnramsor, folkvisor etc, som många av Ferlins dikter har till utgångspunkt eller anspelar på. Skall denna typ av dikt översättas, krävs det ännu mycket mer av författaren, som då måste finna en motsvarande psalm, ramsa eller liknande på det språk han översätter till.

Redan vid slutet av 1940-talet började några av Ferlins dikter att översättas till engelska och komma ut i Amerika. Initiativtagaren till denna spridning av svensk lyrik i England och Amerika var Martin Allwood, som under flera år vistades i USA, där en stor del av hans översättningsarbete utfördes. Ett centrum för sin översättningsverksamhet har han sedermera också haft vid Anglo-American Center i Mullsjö. Hans egen poetiska läggning och djupa språkkunskaper visar sig i en utomordentligt fin språkkänsla. Till sin översättningsverksamhet har han knutit många svenska och utländska poeter och översättare.

Modern Swedish Poems (Rock Island 1948), vars huvudredaktör är Martin Allwood, är en del av en större antologi: *A Twentieth Century Nordic Anthology*, som utarbetats i samarbete med Swedish Pioneer Centennial 1948. Boken ger en bred översikt av huvudpunkterna i poesins utveckling i Norden. Originalspråk och översättning står sida vid sida. I den svenska delen finns femton samtida poeter representerade med 1—3 dikter. Av Ferlin finns två dikter "I could have been . . ." ("Jag kunde ju vara . . .") i översättning av Thorild Fredenholm och "Through a wall" ("Genom en vägg") i översättning av Martin Allwood, Kerstin Hane (numera gift med Lars Forssell) och Grant Keener.

Swedish Songs and Ballads (New York — Mullsjö 1950) tillkom under åren 1947—1949, då Martin Allwood var verksam vid Columbia University. Ändamålet med denna lilla sångbok var enligt förordet att presentera några svenska sånger för de engelska och amerikanska collegestudenterna. Här finns ett varierat urval, biskop Thomas' "Frihetssång", Bellmans "Fjäriln vingad syns på Haga", Karlfeldts "Jungfru Maria" och "Svarte Rudolf", Prins Gustafs "Studentsången" och många många flera. Angående Ferlin säger Allwood i förordet att den moderna europeiska känslan av tragedi och pessimism kommer fram i dikter som "Får jag lämna några blommor" och "Vilse". Vidare poängterar han Kerstin Hanes, Lars Forssells och John Hollanders hjälp vad det gäller den tidskrävande uppgiften att göra en engelsk version som "is not only a translation, but a song".

För den musikaliska utformningen svarade musikdirektören Lindsay Lafford. Denne blev mycket förtjust i de svenska melodierna och inövade med kören vid Hobart and William Smith colleges en repertoar vintern 1949—1950. Kören medverkade i två radioprogram med denna repertoar och därefter gjordes en skivinspelning. När boken således utgavs 1950 var marken redan beredd för ett positivt mottagande. Den kom ut i flera upplagor. Även i Sverige blev efterfrågan på boken stor bl.a. vid skolor och studiecirklar. Den lär också fortfarande användas flitigt vid amerikanska

universitet. Medlemmarna i collegekören var särskilt förtjusta i "På Arendorffs tid" i tonsättning av Gunnar Turesson. Thorild Fredenholm har gjort översättningen, vars första strof lyder:

In Arendorff's time,
That's when life was sublime,
And the stars weren't so hard to get at.
There was joy and delight.
Were you locked up one night?
There was nothing peculiar in that.
It was class — though at times one's apparel
Was all rags, and one dwelt in a barrel.
And though famished and cold
One did not lose one's hold.
There was nothing peculiar in that.

Thorild Fredenholm, som är poet och översättare har gjort många tolkningar av svensk lyrik till engelska. Han är född i Brooklyn, N. Y. 1911 och bodde i Sverige 1920—1929. Sedan dess har han bott i USA. Hans musikalitet har enligt Allwood varit honom till stor hjälp, när det gällt att få fram sångbara texter.

Övriga tolkningar av Ferlindikter i *Swedish Songs and Ballads* är: "May I offer you some flowers" ("Får jag lämna några blommor") i översättning av Kerstin Hane och Martin Allwood, "Astray" ("Vilse") i översättning av Martin Allwood och Thorild Fredenholm, "When fair beauty came to town" ("När skönheten kom till byn") i översättning av Martin Allwood, Kerstin Hane, Stephen Schwartz och John Hollander.

20th Century Scandinavian Poetry, (Stockholm 1950) är utgiven genom Scandinavian Book Club i USA också denna med Martin Allwood som huvudredaktör. Antologin ger en översikt över nordisk poesi under perioden 1900—1950. Ett stort antal författare från Island, Danmark, Norge, Finland och Sverige finns representerade. Den svenska avdelningen består av ett sjuttiotal författare och cirka etthundrafemtio dikter. Inledningen till den svenska avdelningen är skriven av Johannes Edfelt. Ferlin har fått ett stort utrymme med nio dikter. Förutom de dikter som ingår i *Modern Swedish Poems* och *Swedish Songs and Ballads* har ytterligare Ferlintolkningar tillkommit, nämligen: "To an old friend" ("Till en gammal vän"), "Faith" ("Tron") och "Neutral" ("Neutral") i översättning av Thorild Fredenholm; "Gethsemane" ("Getsemane") i översättning av Martin Allwood och Thorild Fredenholm; "And not even . . ." ("Inte ens . . .") i översättning av Martin Allwood.

En tolkning som jag tycker har fått fram den "ferlinska tonen" i rim och rytm är "Gethsemane":

He was such a feeble, confused artiste
That he felt quite hopelessly sad and triste.
He took up his No. 2 Faber and wrote
On one fine evening the following, quote:
In God's photographic salon there will be
A dark-room that's called Gethsemane.
And there clear pictures soon appear
To him who is quiet and sincere.
But he who is frightened of rod and ice
Shall never have flowers in paradise.
His life will be like a barren hell
Where never a silvern tear fell.
Maybe the purple path he took,
But his look was always a beggar's look.
He ashes became, but could never burn.
The smiling moon from his hand will turn.
For he who's afraid of Gethsemane
Shall never nor giving nor getting see.

Denna jätteantologi fick en mycket positiv recension i *New York Times* av professorn, kritikern och diktaren Mark van Doren. Han säger: "It is valuable both for its information and for its translations, which maintain an extraordinarily high average of beauty and skill".

En ny helt omarbetad upplaga av detta verk håller på att utföras för Nordiska rådet och Svenska institutet. I denna skall förutom de äldre Ferlintolkningarna många helt nya översättningar komma med.

En av de "nya" Ferlin-översättarna är Birgit Swenson, som är lärare i franska vid Scidmore college i Saratoga Springs. Hon har ett brinnande intresse för Ferlins diktning och har

översatt cirka 30 dikter, av vilka ett par kommer med i den nya antologien. 1974 höll hon i sin hemtrakt ett föredrag om Nils Ferlin.

År 1948 var Ferlin också representerad i antologien *Svenska som lever* (Uppsala 1948) med "När skönheten kom till byn", dock inte i översättning utan med svensk-engelsk ordlista. Den är utarbetad av Martin Allwood och Arthur Wald och är ämnad för mer avancerad svenskundervisning.

I Alrik Gustafsons stora litteraturhistoria, *A history of Swedish literature* (Minneapolis 1961) svensk översättning 1963, Den svenska litteraturens historia I—II, göres en noggrann analys av Ferlins författarskap. Gustafson översätter själv flera strofer och citerar även R B Vowles tolkning av "Stjärnorna kvittar det lika". Han nämner också att denne skrivit en uppsats, "Nils Ferlin: The Poet as Clown and Scapegoat", The Norsman XII (1954). För några år sedan gjorde Fred Lane ett antal Nils Ferlin- och Dan Andersson-tolkningar, som han sedan sjöng in på skiva. ("Swedish songs", Alternative, 1974). Fred Lane är uppvuxen i England och kom till Sverige 1970. Det som drog honom hit, säger han, var hans stora intresse för svenska visor (med visor menar han tonsatta dikter). Det positiva med denna typ av sånger är, menar han, att de gör poesi mera tillgänglig för "mannen på gatan". Skivan är ämnad att komma ut i England, men kan också beställas här. Fred Lane har också gjort turnéer i England och på Irland under vilka han sjungit Nils Ferlin- och Dan Andersson-visor. Lane har med ett litet annorlunda arrangemang, troligtvis för att förstärka det nordiska draget, lagt in tongångar från folkmusiken i en del av visorna. "Inte ens. . ." ackompanjeras t.ex. av fioler och avslutas med en fristående gånglåt, som bygger på Lille Bror Söderlundhs tonsättning. En del av visorna sjunger Fred Lane både på svenska och engelska, men "När skönheten kom till byn" endast på svenska, kanske beroende på att han inte var nöjd med den engelska översättningen av denna dikt. I ett medföljande häfte finns texterna till alla visorna på både engelska och svenska. Det kan kanske vara av intresse att få veta vilka Ferlindikter, som skivan innehåller. Förutom de nyss nämnda finns följande dikter:

"14th of October 1939", "Though I was but a jester" ("Fast jag bara var en narr"), "May I offer you some flowers" ("Får jag lämna några blommor"), "Foo'd" ("Vilse"), "Waltz" ("En valsmelodi"), "There are so many homesteads" ("Det finns så många gårdar"), "The spring" ("Om våren"), "In folk-song fashion" ("I folkviseton"). Fred Lane har själv gjort två mycket fina tonsättningar bl.a. till "14th of October 1939". Den engelska tolkningen av denna dikt ligger mycket nära originalet vad gäller ordval, rim, rytm och stämning. Första strofen lyder:

Junk and rags is the human's life
— sleep well, bonny bairn, sleep!
Death has sharpened his longest knife
— bites, I can promise, right deep.
Death has dressed up in clothes so fine
travels in golden skies,
high in an airplan that dazzling shines,
o'er cities and villages flies.

Det är intressant att se, hur olika två versioner av en Ferlin-dikt kan vara. Låt oss se på den lilla dikten "Vilse".

Allwood-Fredenholms "Astray" lyder:

The sun is setting, the moon appears.
Dreams have led you astray —
Dreams from lily of the valley years
Led you so far astray.
Blackened moors where the thistles bruise
Now you must tread with tattered shoes.
Dreams from lily of the valley years
Led you so far astray.

Fred Lanes "Foo'd" lyder:

T'moon comes, an't' sun guz
— 't wer't' dream as foo'd thee.
T'dream from t'lily o't' valley yer
foo'd us, bout a doubt.
Thistle paths an' charcoaled heaths
tha mun tramp now wi' brokken shoon.
T'dream from t'lily o't' valley yer
foo'd thee, summat shameful.

Martin Allwoods och Thorild Fredenholms tolkning ligger helt nära originalet, både vad det gäller ordvalet och den mjuka versrytmen. De har dessutom gjort sin version rimmad i likhet med Ferlins egen. Fred Lane däremot har gjort en radikalt personlig tolkning av dikten. Han använder sig av sin dialekt från Lancashire. Enligt honom själv ansåg han inte, att det kändes riktigt att översätta denna dikt till engelska. Hans version är heller inte rimmad. Fred Lanes tolkning ger ett fränare intryck, dels beroende på den stackato rytmen, dels beroende på ordvalet. Hans uttryck är något starkare än Martin Allwoods och Thorild Fredenholms: "Foo'd thee" istället för "lead astray", "brokken shoon" istället för "tattered shoes", "charcoaled heaths" istället för "blackened moors".

"Day is asleep, through the night creep
street-girls, and cats and the stars."

Så inleder Fred Lane sin tolkning av "En valsmelodi", som blivit så lyckad, att den kommer att ingå bland Ferlindikterna i den nya antologi, som Martin Allwood håller på att utarbeta.

Der Tag ist verreckt
Dämmerung't geweckt
Sterne und Katzen und Flittchen

Så lyder samma rader tolkade till tyska av den från Östtyskland förvisade poeten och trubaduren Wolf Biermann. Det var Börje Persson, producent för vuxenundervisningen vid Sveriges Radio, som fick Biermann att intressera sig för Nils Ferlins poesi, genom att för honom presentera ett antal råöversättningar av Ferlindikter, som Börje Persson egenhändigt utfört. Han förärade också Biermann Sven Bertil Taubes insjungning av Ferlindikter från år 1961. Detta ledde till att Wolf Biermann finslipade Börje Perssons översättningar "En valsmelodi", "En liten konstnär" och "Vilse" och sjöng in dem med Lille Bror Söderlundhs tonsättningar på ett band, som nu finns arkiverat på Sveriges Radio.

Från detta band har jag försökt nerteckna några strofer ur "En liten konstnär":

Der Wind ist so eisig in dunkle Nächt':
Sei nett zu ein kleinen Kuhstallknecht!
Denn alles was er sich wünschen tut
mit C-Harmonie, die gut spielen tut.

D'rauf würde er fingern und wieder in Aun
dann würden die Leutchen im Dorf erstaun'.
Sie kämen in Massen von fern und nah
zu hören seine C-Harmonika.

Der Wind ist sehr eisig in dunkle Nächt':
Verkriecht sich der kleine Kustallknecht.
Doch bald sitzt er strahlend auf einem Thron
und fingert Perlmuttknöpfe Ton für Ton.

Dann heisst es in Steinbruch und auf dem
Land:
Mit dem toll Kerl bin ich auch bekannt.
Er strich hierherum und fror auch wie
wir alle und war dabei ein Genie!

Biermann sjunger denna låt med inlevelse på ett personligt och annorlunda sätt. Han följer den svenska texten ganska väl, men stalledrängen får istället bli Kuhstallknecht.

Även till romanska språk har Nils Ferlins dikter funnit vägen. I *Poste Restante* nr 1, 1973, har Ernesto Dethorey gjort en redogörelse för tolkningar av svensk lyrik till spanska. I detta sammanhang repeterar jag endast de antologier, i vilka Ferlin blivit representerad. *Poetas suecos contemporaneos* (Samtida svenska poeter), (Madrid 1961), ingår i Lyrikserien *Adonais* i urval och tolkning av Greta Engberg och Vincente Ramos. Antalet dikter i samlingen är 55, fördelade på 25 poeter. Ferlin finns representerad med två dikter: "No se que . . ." ("Jag vet inte vad . . .") och "A las estrelles les da lo misma" ("Stjärnorna kvittar det lika"). Det är olyckligt att man, när man skall representera Ferlin med endast två dikter i en antologi, låter valet falla på en dikt som "Stjärnorna kvittar det lika" med tanke på, att det krävs en viss kunskap om psalm 460 ("Jag kan inte räkna dem alla, de prov på Guds godhet jag rönt"), på vilken Ferlin anspelar i denna dikt. Något av ironien går förlorad, om man inte har denna referensram. Den "ferlinska rytmen", rimmet och enkelheten går heller inte att överföra till ett språk, vars

struktur är så skild från vårt eget språks. Naturligtvis är denna tolkning heller inte sångbar. Första strofen lyder:

A las estrellas les da lo mismo.
No es posible contar todas
las leyendas y tal que se oye . . .
Se dice que una estrella cae
cada vez que muere un hombre.

Kanske vore det i ett fall som detta bättre med en enkel rå översättning med förklaringar vid sidan om originaldikterna. Enligt Ernesto Dethorey har den spanska poeten Justo Jorge Padron i inledningen till sin antologi *La nueva poesia sueca* (Den nya svenska poesin), (Barcelona 1972), gjort en kort presentation av Ferlin. Några dikttolkningar av honom tycks han inte tagit med. Nämnas kan också att Ernesto Dethorey i *Poste Restante* nr 2, 1970 citerat (Deixa'm donar-te unes flors" ("Får jag lämna några blommor"), som varit införd i en litterär tidskrift *Ponent* på Palma de Mallorca.

Om Ferlin översatts till franska är för mig fortfarande ovisst. I Jean Clerance Lamberts antologier av svensk lyrik, *La poésie suédoise contemporaine* (Den samtida svenska poesin), (Paris 1956) och *Anthologie de la poésie suédoise* (Antologi över den svenska poesin), (Paris 1971) finns Ferlin inte representerad. Däremot har jag funnit valda dikter översatta till italienska redan 1948 i *Quaderni Internationale di Poesia* (IX Milano, 1948). För rysk publik presenterades Ferlin vid slutet av 1950-talet med några dikter i antologien *Modern skandinavisk poesi.* Här finns fyra dikter av Ferlin översatta till ryska: Akvarium av Vera Inber, Jag kunde ju vara . . . av Klenov, Inbördes kritik och Stjärnorna kvittar det lika av Rubin.

En akadmiesk avhandling (i nivå mellan vår gamla trebetygsuppsats och lic. avhandling) lär också ha författats om Ferlin och hans verk.

Så till sist några ord om utgivningen av Ferlindikter i våra nordiska grannländer.

I Norge presenterades Ferlin 1960 med *Dikt i utvalg* (Oslo 1960), ett litet urval dikter på originalspråket av Erling Nielsen. 1975 gav vidare Den norske Bokklubben ut Nils Ferlin: *Dikt i utvalg* (Se Poste Restante nr 2, 1975). Den i Norge bosatte danske bokkonstnären Hans Jörgen Toning svarade för urvalet.

Dikterna, 78 stycken, ur alla de stora diktsamlingarna är inte översatta, men de svårare eller ovanligare svenska orden har fått sin norska motsvarighet markerad i kanten.

"Sigfred Pedersen, som i mycket var en dansk motsvarighet till Nils Ferlin gav år 1951 ut valda dikter ur Ferlins då utkomna samlingar. Han gav diktsamlingen namnet *Med mange kulörte Lygter,* och Frede Christoffersen illustrerade den med träsnitt. Selskabet Bogvennerne var utgivare. I sitt förord säger Sigfred Pedersen, att han anser Ferlin vara oöversättlig, men att hans lilla urval av tolkade dikter kommit till, eftersom han menar, att alltför få danskar läser honom på originalspråket. Han hoppas också att hans försök att översätta Ferlin till danska skall bidraga till att läsarna får lust att uppsöka hans arbeten på svenska.

Till sist ett exempel ur Sigfred Pedersens Ferlintolkningar. Han följer den svenska texten mycket nära och rimmar också på liknande sätt som Ferlin i dikten "To mennesker", som lyder:

Min søster er i Himlen, sae den lille Krabat
Guds allersødeste Engel er hendes Legekammerat.
Hun kommer nok tilbage til os igen og bor,
— hvis ikke rejser jeg til hende, når jeg selv blier stor.
Og Amplens Lysskaer svøbte om hans Kind
sit Silkebånd . . .
Og Onkel strøg den, varligt, med sin magre
tunge Hånd.

Denna översikt får inte uppfattas som en fullständig redogörelse över alla Ferlintolkningar till främmande språk. Då mina efterforskningar på detta område framskridit, och ytterligare material insamlats, hoppas jag kunna återkomma med information. Jag är mycket tacksam för upplysningar och kommentarer angående översättningar av Ferlindikter, till min adress: Studentgatan 9, 223 62 Lund.

Enkel matematik

av Stig Warren

Ferlin-pristagaren Stig Warren har nu också publicerat sig som novellist. Samlingen "Brevduvan från dödsriket" har redan hunnit få vackra lovord på många håll i pressen. "En mycket fin och innehållsrik bok", skriver t ex Västmanlands Läns Tidning, och Byggnadsarbetaren talar om författaren som "en av de bästa svenska novellister vi har i dag". Av den anledningen har PR, som fått förmånen att välja bland Stig Warrens senaste opublicerade saker, den här gången valt ett prosastycke.

Jag håller upp min vänstra hand för mina ögon. När jag var ett litet barn, räknade jag på den handens fingrar. Ett, två, tre, fyra, fem. Eller: Ett och ett är två. Två och ett är tre. Tre och ett är fyra. Fyra och ett är fem. Jag håller upp min vänstra hand för mina ögon, spärrar ut dess fingrar. Skymningen har djupnat till kväll och min lampa är tänd. Skuggan av min hand på väggen kommer mej att minnas en kuslig syn i ett stort akvarium, den avslitna hälften av en kinesisk ullhandskrabbas fötter.

Jag håller upp min vänstra hand för mina ögon, spärrar ut dess fingrar och räknar på dem med min högra hands pekfinger. Ett, två, tre, fyra, fem. Och vad är det jag räknar. Jag räknar den möjliga återstoden av mitt liv. Jag är sextiofem år.

Ett — två — tre — fyra — fem.

Ett, två, tre, fyra, fem.

Etttvåtrefyrafem!

Om fem år är jag sjuttio. De flesta blir inte äldre. I bästa fall blir jag sjuttio år.

Jag hör en psalm i mej: Blott en dag - - - Och räknar plötsligt på min vänstra hands fingrar som när jag var ett litet barn. Ett och ett är två - - -

Det är nog bäst så.

Döden

(Nils Ferlin)

Sten Stenius

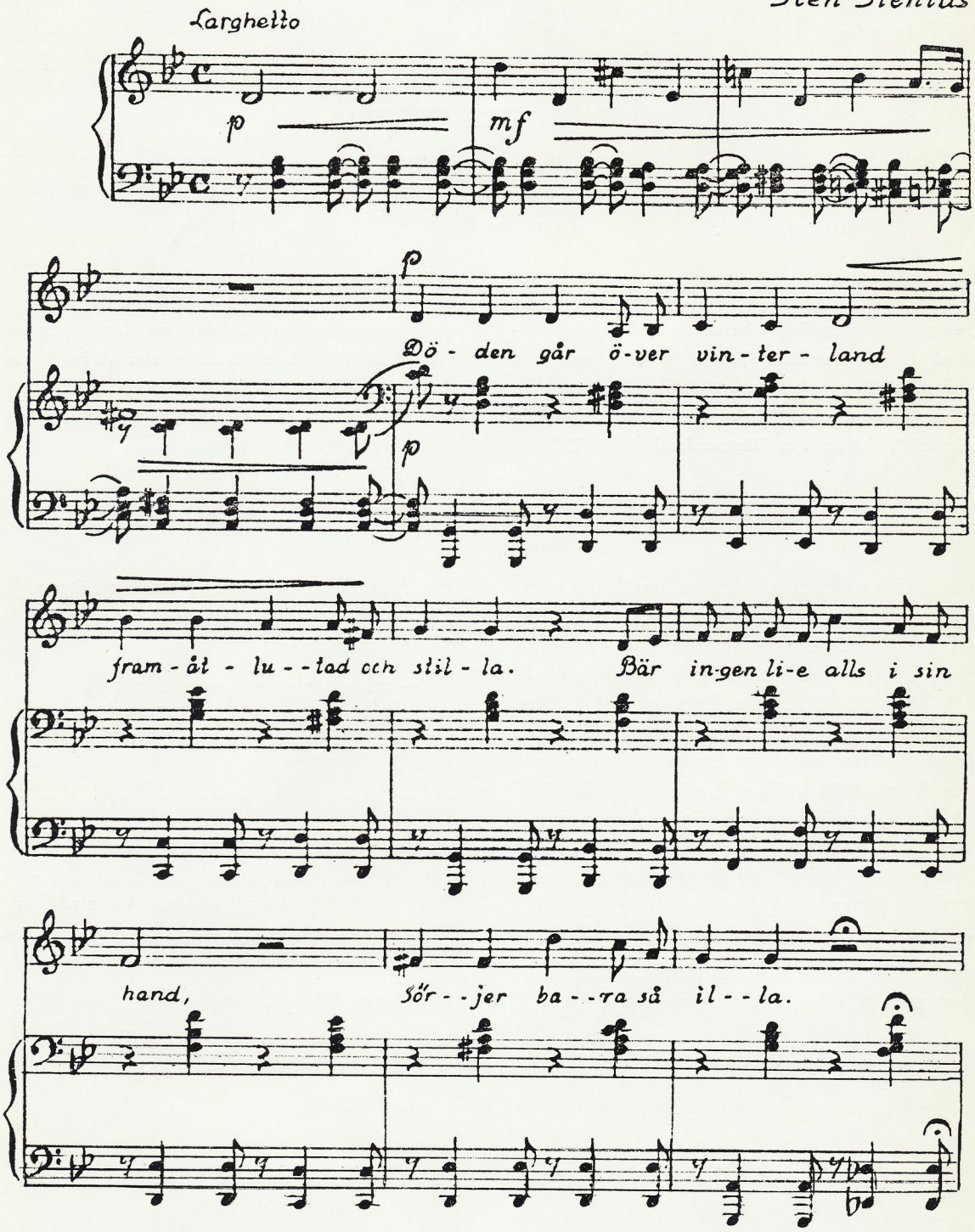

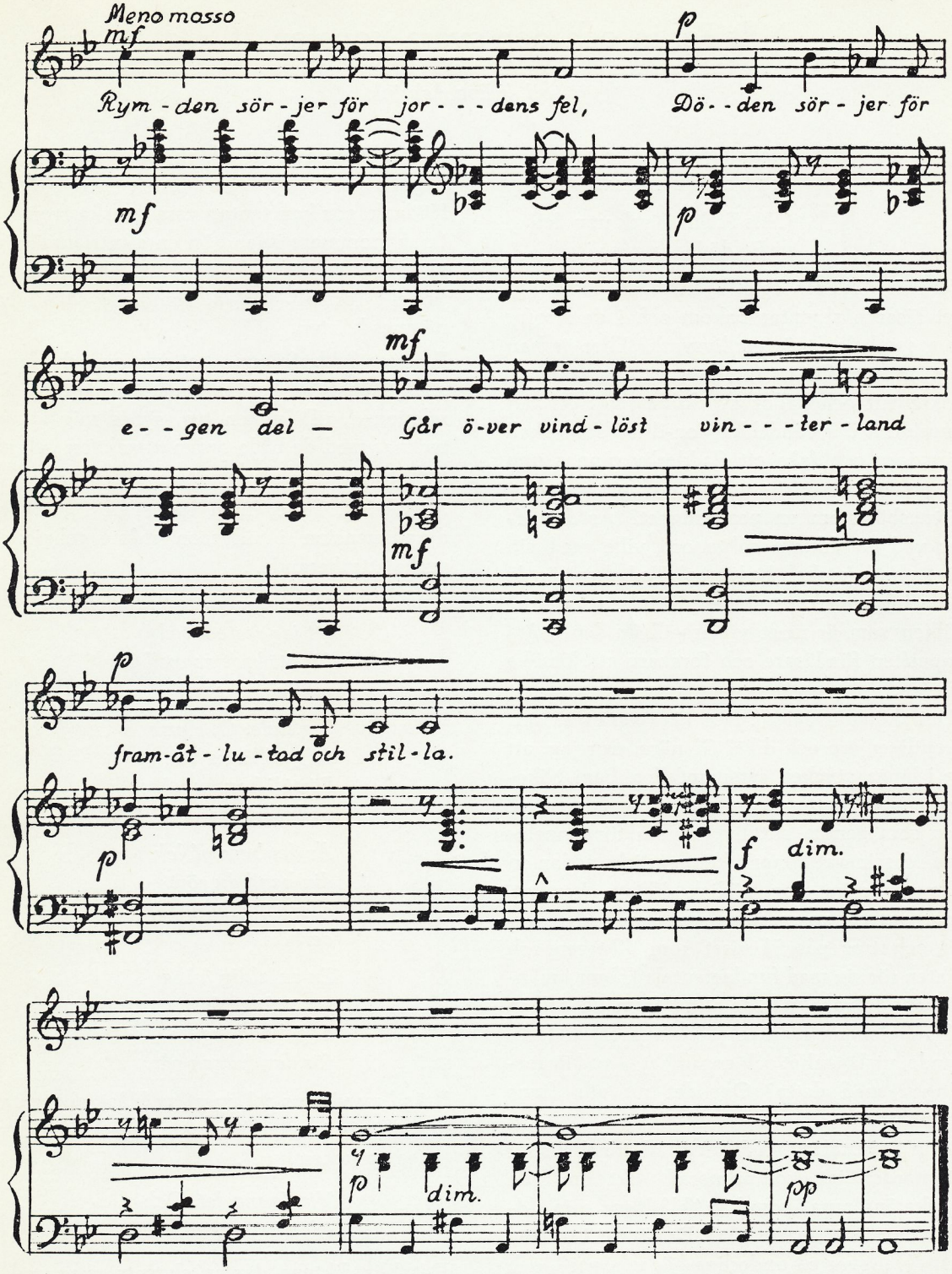

Den finlandssvenske läkaren Sten Stenius i Kotka har tonsatt både Gustaf Fröding och Nils Ferlin. Hans komposition "Skalden Wennerbom" har framförts både i radio och vid konserter i orkesterarrangemang.

Nils Ferlin och den svåra konsten att tro

av teol dr Eva Åsbrink

Mellan tre droppar vatten
och tre skovlar mull

(Nils Ferlin, Ryck upp dej!
ur En döddansares visor)

Vem är diktaren egentligen? Den personlighet läsaren skymtar bakom och i de strofer som samlade utgör ett livsverk? Eller är han den person flitiga forskare vaskar fram ur dokument och källor av skilda slag? Är det samtidens dagsländelika "on-dits" som skall förevigas och från ett fladderliv pinnas upp till en litterär fjärilssamling, till permanentat vittnesbörd om en personlighet? Är det efter vad en diktare sökte och ville med sin dikt som han skall bedömas? Vad sker när de båda bilderna klart skiljer sig från varandra? Vilken som är mest vittnesgill är den svåra uppgiften för läsare och forskare att försöka avgöra.

"Det sköna är evigt". Hur nära varandra står egentligen tro och dikt? Så nära, tror jag, att de i långa stycken sammanfaller. Som Nikodemus om natten kom med sina frågor till den som genom sitt liv och sin förkunnelse hade fascinerat honom, kommer icke sällan en tillsynes nära nog hädisk diktare hemligt, anonymt till en mästare som han både tvivlar och tror på. Så visst som diktaren och dikten rör sig med fundamentala frågor i människans tillvaro, når de alltid fram till och in på religionens marker. Födelse och död, lidande, utslagenhet och ensamhet — vad är meningen med detta? Om det nu alls finns en mening?

Karin Boye talar i en färgmättad, innehållsligt utomordentligt komprimerad dikt om "de mörka änglarna" som har "blå lågor som eldblommor i sitt svarta hår". Det är de änglarna som "vet svar på underliga hädarfrågor", och med tvekande dristighet vågar hon tro att

kanske vet de all enhets hamn,
och kanske finns det i fadershuset
en klar boning, som har deras namn.

En gråkopia av den dikten tror jag beskriver något av Nils Ferlins inställning till religionen. Hädarfrågor kan rentav vara ganska fromma, t o m frommare ibland än en slentrianmässigt övertagen och oreflekterat bibehållen, konventionellt formad attityd, som icke sällan benämnes kristen.

Fromma hädarfrågor — *attraktion* och *repulsion*. Något av Ferlins innersta hållning till religionen, till kristen tro, synes mig kunna tecknas med de båda orden *attraktion* och *repulsion*.

Attraktion. Söker man som Ferlin efter en djupdimension i tillvaron måste religionen verka attraherande.

Det var något som tvang
att jag reste åstad
för att brottas med Gud
vid Jabboks vad

Jag sade: O, Herre
se gycklaren här.
Förtälj honom något
vad meningen *är.*

Är det bara på lek
din hand du rört
eller ville du någonting
oerhört?

En enfaldig fråga
sen många år.
Begabbad jag än
för den frågan går.

Bränd av vägens sol, nypt av blåst, skuren av "en tranas trumpet" vacklar gycklaren hem "med sprucken hud".

Vin fanns det. Och olja.
Men ingen gud.

Det blir diktens dystra slutsats, men redan den rubrik Ferlin sätter på dikten, säger mycket. Han kallar den *Fiasko*. Varför? Månne inte därför att ett hopp sveks, ett mål missades, ett svar på livsgåtan uppfångades ald-

rig. Men någonstans måste väl en lösning finnas, även om ett livets vilsna barfotabarn har tappat både ord och papperslapp.
"— *men ingen gud*". Det svaret kunde Ferlin aldrig helt acceptera. På sin väg "mellan tre droppar vatten och tre skovlar mull" attraheras han ständigt av tanken på och bilden av en gud. Han tecknar sin Gud i dikten "Ett minne", i diktsamlingen "En döddansares visor".

Gud, har jag sagt,
o, du levande X i det minsta och finaste ting,
snäckornas gud och förnyelsens gud —
du som hinduerna se som en flammande
ädelstensring,
elektriska bälte av under och kraft
som spänner all världen omkring:
lys på mitt liv.

Teosofiska diskussioner speglas troligen i det avsnittet, men dikten mynnar ut i en bön med rörande personligt tonfall:

Herre, ditt ansikte ser jag i dag
och viskar dej vilset en bön:
Väck den ej mera, min fråga
som hörde sitt eko och grät —
Se på mej, maskarnas like,
Herre, jag ber dej blott:
lär mej att älska ditt rike
och bära de dagar jag fått.

Frågan som hör sitt eko och gråter! Här finns många litterära anspelningar, t ex Viktor Rydbergs:

Och ropet skulle fara
genom ändlöst icke-vara,
genom tigande rymder: Gud!

"Men varför finns ropet?" Pär Lagerkvist som en gång ställer den frågan har i "Den knutna näven" deklarerat: "Jag är en troende utan tro, en religiös ateist". Och han fortsätter: "Jag förstår Getsemane men inte segerjublet".
"En religiös ateist", den beteckningen förefaller kunna med fullt fog tillämpas på Nils Ferlin. Också i hans ambivalens märker man en svingning som ibland pekar på *religiös*, ibland på *ateist*.

Efter det första världskriget och dess fasor vändades många av diktarna i vårt land, t ex Erik Blomberg, Jändel, Karin Boye, Lagerkvist inför frågan, om livet har någon mening, liksom inför problemet, om hur Gud kan vara både allmakt och kärlek. Kunde man bejaka Guds allmakt och samtidigt tro på Gud som kärleken? Eller måste man ge avkall på allmakten för att rädda kärleken? Frågan blev ofantligt brännande, när kriget slagit framstegstro, kulturoptimism i stycken, när ingen utsikt tycktes finnas att "den ljusnande framtid är vår". Ångestfulla frågor, stämningar pendlande "mellan andakt och revolt". Finns Gud? Allmakt och / eller kärlek? Natanael Beskows psalm från 1919, nr 29 i vår psalmbok, tar upp och svarar på den frågan i v. 3.

Träder du själv i själen in,
Allmakt och kärlek och säger
Ordet som gör mig evigt din . . .

Hos Ferlin revolt och repulsion:

Stjärnorna kvittar det lika.

Frågor i vinden, mot en oöppen himmel

För allt som är blint och vilset
och vint i världen och skackt
har jag ställt några frågor för vinden
— Gud har ingen ting sagt
Han har ingenting sagt och förklarat
blott tegat still.

Är Gud den maktlöse? Och om Gud inte finns?

Ljug mej en saga, sagobror,
jag älskar vackra sagor.
Tro har jag ej — som bolm den för
för livets plumpa slagor.
Ljug mej en tanke — att jag ser
i gränder mörka trånga
en skymt blott av det där du ger
så vackra ord och många . . .

Saknar Gud intresse för sin värld?
Dikten Jag åkte i bil - - - är dikten med den svarta skrämseln:

Då skrek jag i skräck till Gud.
Det hördes ej minsta ljud
från skyn där han håller hov.
Förmodligen låg han och sov.

Det lite nonchalanta ordvalet förmår inte dölja upplevelsens djup.
Eller kanske är Gud rent av död! Den frågan har tänkare och diktare, dessa lyssnare mot oändlighet och evighet, ställt sig tiderna igenom. Ibland finner de ett bestämt svar, ja eller nej, på den frågan, ibland visar svaret på den sats Voltaire präglat: "Om Gud inte finns, måste man uppfinna honom."
Hos Ferlin möter man en pendling mellan dessa tre alternativ.
Gud är död:

Förvisso, min broder — att vara
är fråga och plåga bara,
vi ropa vår Gud i vår nöd,
men guden — hur skulle han svara
se, längesen ren är han död.

I dikten "Schack" är Vår herre "gammal och sliten och slö", medan hans motspelare Den onde "var pigg som en mört och en gök och hans hjärna var blixtrande klar". Medan alla små änglar i andlös tystnad följer spelet, leker den onde med Vår herre som en katt med sitt byte.
Ferlins gud är odogmatisk och lågmäld och han är svalka och frid. Om det är Gud själv eller om det är Kristus, som skalden talar om i dikten "Kan du höra honom komma", är svårt att avgöra. I dikten finnes anslag och inslag från både det gamla och det nya testamentet. I den första strofen möter oss en klar anspelning på Elias upplevelse på Horeb, 1 Kon 19:11—12, "men icke var Herren i stormen", däremot möter Elia honom i "ljudet av en sakta susning".
Samtidigt finns där i denna strof påminnelser om paradiset. "Och de hörde Herren Gud vandra i lustgården, när dagen begynte svalkas", 1 Mos. 3:8.
I strofen 2 och 3 förskjutes motivet på ett sätt som för läsaren framstår som syftande på ett möte med den Uppståndne, Emmausvandringens möte och upplevelse.
Dikten rymmer ett för Ferlin påfallande tydligt uttryck för en tro. Samtidigt ligger på botten av denna en utomordentlig skygghet: Ett enda "falskt" tonfall hos Honom som kommer och diktaren skulle vara på flykt. Men diktens anonyme Gud "håller", psalmtonen förblir djup och ren, den mjuka violintonen blir aldrig falsk, aftonsvalkan lindrar och lenar. Slutstrofen isynnerhet rymmer något av samma stämning som Karlfeldts "Höstpsalm". Redan språkets mjuka lågmäldhet utgör en parallell.

Men jag har hört den milda rösten förr,
och den har följt mig som en hasselblåst,
— — — —
ej som en spökelse ur helgongriften
men som en bordskamrat i stilla byn . . .

Karlfeldt lämnar den "officiella" fromhetens utställning.

kvalmig i mitt mod
av dödbenskult och murken munklegend.

Stämningen har samma våglängd som Ferlins fastnaglande ord om

- - - den grå teologin,
vilken halkat på sin egen halhets halka.

Karlfeldts upplevelse av att

Det är din närhet som gör trygg min stig,
att gå i mörkret är att gå med dig

motsvaras på ett intressant sätt av Ferlins ord:

Han vandrar dig till mötes i dagarnas kvalm
och han vill dig inte alls något illa.

Mellan dikterna råder en Gudsupplevelsens identitet.
Plötsligt finns dock hos Ferlin den ständiga pendlingen mellan tro och otro. I en senare diktsamling, "Goggles", har han en dikt, "Emaus", där han driver med sin egen längtan.

Jag drev i månens gula ljus
mot ängarna kring Emaus.

Dock ingen till min sida kom
och det vart dag så småningom.

Strunt, sade jag och vände hem
i droska till Jerusalem.

Kristusgestalten skymtar i några andra dikter. I "Spel ut" och i "Jokern" är ambivalensen återigen påtaglig.

Och Kristus heter vår joker
vår gud och ställföreträdare!

heter det i "Spel ut", och i "Joker" talar skalden om

Vår milde lille joker,
Marias son.
Vi krönkte dej till konung
och narr.

Dikterna tillåter en rad olika tolkningar, men kanske är, den lätt vanvördiga tonen till trots, deras innebörd: "Men om du förmår något, så förbarma dig över oss och hjälp oss", Mark 9:22.

"Jag förstår Getsemane, men inte segerjublet". Lagerkvists redan citerade ord träffar av allt att döma in på Ferlin. Man behöver bara tänka på en av hans mera kända dikter, den som handlar om Getsemane, Guds mörkrum:

Ty den som är rädd för Getsemane
har ingenting alls att få eller ge.

Är det något Ferlin gisslar, så är det de säkra, de utslätade, de självgoda, de dogmatiska och de salongskristna.

Med mördande satir tecknar Ferlin i dikten Frälsning en ytlighet och falsk djupsinnighet som närmar sig det hädiska, när nobelpristagaren T. S. Eliot på ett cocktailparty talar om en död, grymmare än Kristi korsfästelse. Svidande är Ferlins ironi, som ett piskrapp, över en predikan av Lewi Pethrus, i dikten I Abrahams sköte:

Att Vår Herre kan ha så sjaskiga
inackorderingar!

I dikten Kaffe och risgryn talar Ferlin om Lapp-Lisa på turné i Amerika. Naiv självviskhet tycks skalden läsa ut ur hennes bön om kaffe och risgryn, och flätar också in hennes välkända sång "Barnatro" i sin dikt:

Skänk henne bönhörelse,
Gud!
Kaffe och risgryn
är det vi behöver.
Barnatro kan vi
uppriktigt sagt
vara utan.

Självviskhet! Dikten Anmärkningsvärt påpekar att Kains fråga: "Skall jag taga vara på min broder?" är världshistoriens bäst ihågkomna replik.

Självgodhet! I Tio rättfärdiga gisslar Ferlin skoningslöst

Pampiga tio rättfärdiga
som förstenade Gud och Gomorra.

Allra värst är det religiösa hyckleriet, när det möter hos präster och predikanter. I "Rus" firar Fabian midsommar. På Johannes döparens dag sjunger en speleman en sång om Johannes döparen:

Vi minns hur han stod vid Jordanen
tunn och med glödgad blick,
en ökenvarg i sitt skick,
mens prästerna fulla av fanen,
med gudsord på läpparna gick.

I Men vilken var min nästa är liknelsen om den barmhärtige samariten beskriven på vers. Leviten går förbi och en präst bestjäl den slagne, tills slutligen samariten kommer, han som utan vidare hjälper en människa i nöd, han med den spontana och aktiva reaktionen: hjälp åt den behövande.

men: vilken var min nästa?
Jag sa: Den första bästa.

Det jag som svarar är diktaren själv, som ger svaret åt en följeslagare, som dyker upp vid hans sida på en tyst och nattlig gata. En "drömd visit" med vardagston som Hjalmar Gullbergs beskrivning gav Kristus — Besökaren.

och vi far ut till Jeriko,
o broder, alla *dagar.*

Dagligen behöver vi alla barmhärtighet, medkännande och hjälp.

Det är med de mycket ensamma, de utstötta och udda Ferlin känner sig som människa förbunden.

Men dessa de mycket fattiga
dem gör det mej ont att se.

Med de andligen dästa har skalden ingenting gemensamt, de säkra, de besuttna. Som en variation på Bergspredikans "saliga äro de fattiga i anden" kan han bekänna:

Vad allt som är tafatt är vackert
— i liv och dikt.
Det är något billigt med allt
som har "tillförsikt".
Men allt som trevade tafatt
det minns du väl.
Det är som det ensamt ägde
ett liv, en själ.

Vad blir till sist livets mening för den som hör ångestens vita fågel skrika, som springer för sitt liv i urtidsskräck i vildskog där ödleögonen brinner, eller sprattlar som Pajazzo "i clownernas vals". Jo, Döden. Döden kastar sin lasso, "sprattla Pajazzo: pjäsen är slut". Döden är ibland den gränslösa friden, som i dikten En gång, där skalden i en nirvanadröm hoppas att han skall

långt bortom hunger och dag och natt
drunkna i tidlös fred.

Men också här visar Ferlin den ambivalens som så ofta röjer sig hos honom och som är så djupt mänsklig. Han kan utan omsvep deklarera: "Jag är så rädd för döden". Men i en nattlig vandring på en kyrkogård ser han en gränslös stjärnhimmel tändas och han anar livsgåtans lösning som en rosendoft.

En ros jag vet, som du ej vet
där — bortom blåa bergen,
om ock för mej en hemlighet
till formen och till färgen.

Döden rör ofta vid diktarens sinne och hjärta, den spelar sin "gråa gammelvals", den blåser mitt i livet ut livsfacklan och "sen är det inget alls". Eller också är herr Död värden som hälsar välkommen till ett ungkarlshotell, som i den makabert galghumoristiska Nasarevalsen. Döden kan vara den som går, inte med lie, men väl "med kratta och säck" utanför när Leken går, essike — dessike så räknas en människa ut och hamnar i säcken. Rädslan för döden dominerar nog trots allt i Ferlins dikter. Det är inte snömotivet som ger en rysning i dikten "Från mormors vägg" utan den enorma skräcken över de tre små gubbarna. "Där gingo tre gubbar i snögen" är den sinistra parallellen till "Där gingo tre jäntor på vägen", när Ferlin fortsätter:

lilleputtgubbar i högan snö —
Och de voro så rädda för döden,
rädda att döden dö.
Tre darrande flarn under vindens skratt - -

Och ändå — denna oändliga längtan. Tonen stillnar i "De döda sova" och i den i dödsannonser icke sällan citerade. Inte ens - - är det landet på den andra sidan som är föremål för en längtan så stor att icke ens all sommarens härlighet förmår uppväga den. Ro, svalka, frihet är döden, i dikter som "Spörjer du, broder - - " och "Stilla sova de nu" med dess tillit.

- - djupast och bäst sover den i vars bröst
den djupaste ångesten brann.

Så sträcker sig Ferlins diktning "mellan tre droppar vatten och tre skovlar mull", ständigt frågande efter *meningen* med allt. Den frågan kan rent stilistiskt uttryckas med formuleringar och motiv hämtade från psalmer och religiösa sånger, men främst från Bibeln själv. "Och Bibeln läste jag med", skriver han en gång. Några exempel: "Han Gud, du vet, som håller barnen kär". "Man kan icke räkna dem alla", efter Lina Sandells kända psalm. Han kan begagna en rad ur den gamla barnabönen: "Det går en ängel runt vårt hus". Ferlin skriver i En valsmelodi:

Barnen det skådar i drömmarnas brus
hur en ängel med lyktor går runt våra hus.

"Närmare Gud, stadigt närmare gud", blir den ferlinska motsvarigheten till "Närmare Gud till dig, närmare dig". "Härlig är jorden" i dikten Tystna din fråga:
Farfar var präst han — och Schartauan — och barnbarnet kan gripas av gyllene och höga ord ur "en tung gammal bok". Där talas om Herren Gud, "som i tidlösa tider knöt Sjustjärnans bandrosett". Jämför Job 38:3. Från Psaltaren har Ferlin hämtat ordet "Sela" i dikten" Astronomi och journalistik", medan den därpå följande dikten "Löpsedel" talar om att

en mördare är hennes ende son.
Och hon är änka.

Jämför Luk 7:12.

CIRKUS TIGERBRAND

I mina gömmor förvarar jag ett foto av Nils Ferlins cirkus. Jag fick det för några år sedan, då jag reste runt i Värmland och läste dikter av Nils Ferlin. En kväll kom ett äldre äkta par fram till mig och gav mig detta amatörfoto, som de själva hade tagit. Paret hade känt familjen Ferlin ända sedan Nils Ferlins tidiga uppväxtår.

Tyvärr minns jag inte vad de vänliga givarna hette, men på baksidan av fotot har de skrivit: "Cirkus Tigerbrand, uthus på gården till Ferlins filipstadshem."

Huset ser inte särskilt fantasieggande ut. — Men just därför! Vad gör människan utan fantasin i profitens gråa dagar? Där allting psykoterapiseras, klåfingras och krafsas på, tillrättaläggs och likriktas tills vi blir "lika som taxar", där barnen inte har en orörd och vild fläck att leka på?

I profitens gråa dagar där människan reducerats till en nytto-maskin, där leken och konsten sitter på understol. — Där ingenting får leva och växa i fred! — Förbannade nyttomoral!

Jag betraktar fotot. Utbrister spontant: "Leve Onyttan!"

Jag betraktat fotot. Det börjar befolkas:

Jag ser cirkusartisten utföra ståtliga konster på den egentligen skraltiga cykeln som vilar sig mot träväggen. Jag ser glada barn leva med i denna, Världens Förnämsta Cirkus. Jag ser systrar och bröder, moder och fader bliva såsom barn. . .

"Det hela var bara ett vedskjul
men störde ej minsta grand.
Och cirkusens namn var präktigt:
Den hette Tigerbrand."

Eva-Lisa Lennartsson

Han diktar om synderskan i Simons hus, Luk 7:37 ff, om Maria, om herdarna och juldagens stjärna, om Barabbas och om Judas Iskariot. I den senare dikten röjer han förtrogenhet med kyrkohistorien, när han talar om "Åsnemessias". En nidteckning från Rom, från den äldsta kristna tiden återger den Korsfäste med åsnehuvud. I "Sancta Simplicitas" är det en händelse då Johan Huss, reformatorn, brändes på bål, som Ferlin återger.

Ferlin och religionen — svårfångat och svårbesvarat problem. Kanske har han givit beskrivningen och något av ett svar själv i dikten Med sitt rödaste bläck.

En gycklare är jag — ett torkat trä,
en kvidande hund och ett barn på knä.

Pär Lagerkvists redan citerade ord är, förefaller det, något av det mest träffande om Ferlin och hans väg "mellan tre droppar vatten och tre skovlar mull", nämligen: "Jag är en troende utan tro, en religiös ateist. Jag förstår Getsemane men inte segerjublet". Det säger allt om *attraktion* och *repulsion* inför trons mysterium och om Ferlin och den svåra konsten att tro.

Diplomatisk korrespondens

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Athen 29.5.77

Systrar och bröder,

En Klara-murvel i exil bugar sig för Nils Johan Einars minne och för hans vänner. Jag vill meddela att vår vän nu - i Börje Veslens utformning - hänger så till att han skulle kunna se Acropolis. Dock vänder han denna klippa stolt ryggen och ser i stället på sin författarbroder Lubbe Nordström (i självporträtt) och,sneglande förbi bokhyllorna,på sin kollega från nöjets estrader,Robert Storm Petersen (också i självporträttets form). I samma rum finns också Bertil Bull Hedlund så som David Tägtström såg honom och Thomas Mann i en mycket elak version av Th.Th.Heine samt Maxim Gorkij i Edward Lindahls streck. Nils kan också glädja sig åt att ha sällskap med ett par skulpturer av Arne Jones och - ej att förglömma - ett helt Freden-gäng förevigat av Uno Stallarholm: Uno själv,Harald Sallberg,Stig Åsberg,Reinhold von Rosen, Bull,Waldemar Bernhard och Björn Jonson. De för en livlig diskussion med Einar Ebe och undertecknad och jag vill minnas den handlade om honorar...

Ja,med denna hälsning från Nils' grekiska boning ber jag att få betala min medlemsavgift för 1977. Samtidigt som jag närsluter en hövisk hälsning till Hr Ordföranden,Hr Kassören - båda med Fruar - och framförallt till INGEGERD!

Handslag!

FERLIN-UTSTÄLLNINGEN

Ett nytt avsnitt av PR:s följetong om Värmlands Museums och Barbro Järlidens Nils Ferlin-utställning:

Utställningen i vandringsversion som ju visats också i Göteborg och Stockholm, började sin turné genom Värmland i Filipstad (var annars?) i december 1976 och fortsatte hela våren över bl a Kristinehamn och Arvika för att sedan under sommaren och början av hösten vara uppställd på biblioteket i Karlstad. Under hösten 1977 vandrar utställningen återigen ut i värmländska bygder. I februari 1978 skall den preliminärt flyttas till Trelleborg, möjligen som en inledning på en turné i flera delar av landet.

Energiska Barbro Järliden har också på flera platser läst Ferlindikter till en serie diabilder av K G Bejemarks skulptur i Filipstad med skalden i parksoffan. För bilderna har Hasse Skogsberg svarat. Några av dem publicerades i PR nr 2, 1975.

NY FERLIN-SKIVA

Polydors nya grammofonskiva "Tonsättning: Thorstein Bergman" har i mycket stor utsträckning anknytning till Nils Ferlin och till en rad Ferlin-pristagare. Skivan inleds med en dikt av Karlfeldt och två av Dan Andersson, men sedan följer Ferlin-dikten "Moll" ur Goggles, två dikter av Helmer Grundström, inte mindre än fyra av Emil Hagström, en av Harald Forss och en av Petter Bergman. Till sist har Thorstein Bergman också tonsatt Birger Normans diktsvit "Festplats". — Som alltid visar denne fine sångare sin nästan oöverträffade förmåga att fånga "det veka i människosinn" i mjuka, ibland vemodiga tongångar. I hans tolkning får Helmer Grundströms "Det faller en stjärna" nytt liv. Emil Hagströms "Fimbulvinter" och "För kråkorna och vinden" kunde knappast ha fått en mer kongenial musikalisk tolkning, och detsamma kan sägas om Harald Forss' "Ett enda blad".

DELTA RYTHM BOYS GILLAR NILS FERLIN

Nils Ferlins "Vilse" i Lille Bror Söderlundhs tonsättning har haft så stor framgång i USA, att två f d Delta Rythm Boys bett att få arrangera den för en stor sånggrupp däröver. Den som förmedlat kontakten är lektor Jerker Engblom i Karlstad, vissångare av klass som bl a medverkade vid den stora Ferlin-utställningen på Värmlands Museum 1976. Nu i somras genomförde han en lång turné genom stora delar av USA med programmet "Swedish Songs from two Centuries". Bland visor av Bellman, Birger Sjöberg och Evert Taube fanns också de tre Ferlin-dikterna "En valsmelodi", "Vilse" och "När skönheten kom till byn" på Lille Bror Söderlundhs melodier. Jerker Engblom framförde programmet på ett 20-tal platser, delvis i samarbete med Svenska Institutet och med de svenska informationskontoren och svenska ambassaden i USA. Sammanlagt har ca 2 000 personer lyssnat till sångarens introduktion och kommentarer på engelska och till sångerna på svenska men samtidigt haft tillgång till det häfte med engelska översättningar som Svenska Institutet bidragit med. Programmet videoinspelades också vid University of Wisconsin.

Nya medlemmar

t o m 15 september 1977:

Andersson, Karl-Erik, Lasarettsgatan 15 A, 682 00 Filipstad
Backman, P. A., Moränvägen 16, 191 71 Sollentuna
Carlson, Sven Ragne, Föreningsgatan 3 B, 411 27 Göteborg
Denes, Tibor, Karl Hovbergsgatan 7 A, 633 53 Eskilstuna
Eldemo, Susanne, Gullingeplan 50, 163 63 Spånga
Hedenius, Astrid, N. Rudbecksgatan 12, 752 36 Uppsala
Högberg, Dagny, Aug. Wahlströms Väg 1, 182 31 Danderyd
Johansson, Leo, Sofiagatan 60, 416 72 Göteborg
Johansson, Stina, Smedsgatan 3, 682 00 Filipstad
Jönsson, Elisabeth, Sångvägen 3, 175 36 Järfälla
Kanstrand, Eva, Slättvägen 9 A, 191 46 Sollentuna
Kristiansson, Anna-Lisa, Åkerbyvägen 96, 183 35 Täby

ÅRSMÖTET

Vid årsmötet den 28 april godkände medlemmarna styrelsens fögderi. Till ordf omvaldes med acklamation Sandro Key-Åberg. Övriga styrelsemedlemmar amvaldes också med undantag för Johannes Edfelt som undanbett sig återval. Valda blev alltså Olof Ögren (v ordf), Gunnar Larson (sekr), Curt Enström (skattmästare), Sven Aspling, Rolf Edberg, Tor Englund och Edvard Matz med Ola Christensson, Eva-Lisa Lennartsson och Idun Lovén som suppleanter och som medlemmar i redaktionskommittén Ove Almström, Tor Englund och Gunnar Larson. Till revisor och revisorssuppleant omvaldes Birger Backvall resp Gösta Willners.

Skattmästaren redogjorde för Sällskapets ekonomiska ställning som ansågs tillfredsställande. Han erinrade återigen om att inbetalningskort för årsavgift medföljer varje utgåva av Poste Restante — som en påminnelse — men att årsavgiften självfallet inte skall betalas två gånger per år.

Förslag framkom om att det borde vara möjligt att teckna sig för 2 ex av Poste Restante (för t ex familjemedlem), vilket årsmötet ansåg tyda på att medlemsbladet röner stor uppskattning bland medlemmarna.

Efter förhandlingarna intog medlemmarna med avsevärd framgång mat och dryck. För underhållning i form av sång och musik svarade Tor Bergner, Ulf Ingwall och Ulf-Johan Tempelman och i form av diktuppläsning Sten Rundqvist. Det traditionella lotteriet med både konstverk och böcker som vinster inbringade 630 kr.

Lundberg, Ingrid, c o Troedsson, Gudmundsgatan 1, 412 51 Göteborg
Nilsson, Stig, van Dürens Väg 43 D, 222 30 Lund
Olsson, Helge, Lärkvägen 78, 290 72 Asarum
Roos, Göran, Glasbergsvägen 6, 921 00 Lycksele
Sandgren, Harald, Korsgatan 22, 411 16 Göteborg
Stadsbiblioteket, Fack, 151 89 Södertälje
Ståhl, Alice, Bogsätravägen 2, 127 38 Skärholmen
Tegnebro, Leif, Lidåkersgatan 8 B, 531 00 Lidköping
Tempelman, Ulf Johan, Karlslundsgatan 24, 151 35 Södertälje
Zetterlund, Carl, Postlåda 2200, 812 00 Storvik
Åberg, Karin, Karlaplan 21 B, 115 22 Stockholm

Bilaga medföljer

KALLELSE

Alla medlemmar hälsas välkomna till

utdelningen av årets Ferlin-pris

till AXEL LIFFNER

Den äger rum i Zeta-salen, ABF-huset, Sveavägen 41
fredagen den 21 oktober 1977 klockan 19.00

Sällskapets ordförande presenterar årets pristagare och överlämnar priset.

Övriga medverkande blir bl a
rektor Ingegerd Granlund, Sällskapets tidigare ordförande,
skådespelare Hans Stråat, Eva-Lisa Lennartsson och Tor Bergner.

Prosadebut av Stig Warren

I höst prosadebuterar Stig Warren med en novellsamling kallad "Brevduvan från dödsriket". Warren skildrar företrädesvis människans ensamhet och vårt behov av närhet och gemenskap. Det sker på ett sparsmakat och effektivt språk och med djup inlevelse och förståelse för de människoöden som skildras.

" . . . Hans bok är imponerande i sitt medmänskliga engagemang och sin försonande humor." Arbetet

" . . . Med stor ömhet och medkänsla skildrar Warren den mänskliga ensamheten och det mänskliga behovet av gemenskap. Sentimental blir han aldrig." Vestmanlands läns tidning

Boken finns i bokhandeln och kostar ca 50:— inkl moms

LTs förlag

105 33 Stockholm

Poste Restante Medlemsblad för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 2 1977

Styrelsens funktionär: Curt Enström, Nybrogatan 14, 114 39 Stockholm. Tel 61 66 79
På dagtid tel 36 29 20 (efterfrågas: fru Nordell)

Redaktör för medlemsbladet: Gunnar Larson, Åsögatan 70, 116 24 Stockholm. Tel 08/68 60 06, 0764/364 89

Tryck: Rundqvists Boktryckeri i Göteborg ISSN 0345—9519